

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס מתודולוגיה פרשנית-תרבותית במדעי האדם

פרופ' חזקי שוהם | התוכנית לפרשנות ותרבות
Cultural Hermeneutic Methodology in the Human Sciences

הרצאה: 27-1263-01
סמינריון: 27-1264-01

הרצאה/סמינר	סוג הקורס:
2 נ"ז	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
א	סמסטר:
רביעי, 14:00-15:30	יום ושעה
ימים שלישי ורביעי, בתיאום באמצעות האימייל	שעת קבלה:
Hizky.shoham@biu.ac.il	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

האם יש בכלל דבר כזה "מתודולוגיה" במדעי האדם?
 בקרב קהילות החוקרים במדעי האדם נהוגה הימנעות גורפת מהשאלה הזו, שנראית כמו נקודת הירידה לאוקיינוס חסר שבילים. מטרת הקורס היא לשרטט קווי מתאר לניווט באוקיינוס הזה כדי לחצותו בבטחה ואולי גם ליהנות מהדרך. הנחת העבודה של הקורס היא שכדי להבין את התופעה המורכבת ששמה "אדם" נדרשת חומרה (rigor) מתודולוגית, וכי יש קשר בין שיטת העבודה להנחות יסוד בסיסיות על האדם, החברה והתרבות. בקורס נשאל את השאלות הבאות:
 מה התפקיד של מודלים תיאורטיים? האם תיתכן עבודת מחקר ללא קורפוס אמפירי? כיצד ננסח שאלת מחקר ומה נחשב להסבר ראוי? האם יש הבדל בין תחומי ידע שונים ובין פקולטות שונות?
 ובתוך גופי הידע השונים, איך נבחין בין כלי הניתוח ובין מושא הניתוח, וכן בין מקורות ראשוניים ובין מקורות משניים? מה מעמד הסובייקט החוקר, ואיך מתמודדים עם המפנה הרפלקסיבי? האם יש מקום לאגנדה אידיאולוגית במחקר? מה המקום של מחקר השוואתי?
 השאלות האלו אינן רק שאלות מעשיות למי שעוסקות/ים במחקר אלא שאלות עקרוניות שמצריכות דיון ביקורתי בהנחות יסוד תיאורטיות על האדם, החברה והתרבות. בקורס נעסוק בשאלות האלו לא באמצעות ספרי יעץ, אלא בעזרת טקסטים קנוניים בפילוסופיה ובחקר האדם שהציעו עמדות מנומקות ומורכבות. נגלה כי בדיסציפלינות שונות במדעי האדם התחבטו בבעיות דומות שה"כ ולעתים גם יש דמיון או הומולוגיה בין הפתרונות.

מטרות/תוצרי הלמידה

מטרת הלמידה היא לפתח מודעות מתודולוגית בשני מישורים: א. מודעות מתודולוגית בכתיבת מחקר במדעי האדם מכל הדיסציפלינות. ב. פיענוח הנחות יסוד מתודולוגיות, מפורשות וסתומות, של מחקרים אחרים – קלסיים ועכשוויים, קנוניים ושוליים, ובמגוון של דיסציפלינות.

ידע

בסיום הקורס הסטודנטיות/ים יכתבו בחינת בית או עבודת סמינריון באחת מתוך כמה אפשרויות: א. תרגול קריאה ביקורתית במחקר מוכר מתחום העניין של הסטודנט/ית לאור שתי תיאוריות שלמדנו (אופציה מועדפת למי שלא נדרשו לעבודת סמינריון). ב. דיון בדילמה מתודולוגית עקרונית לאור מקורות פילוסופיים שעוסקים בשאלה מהו ידע. ג. יישום מחשבה מתודולוגית בפרויקט מחקרי אינדיבידואלי כפיילוט לכתיבת הצעת מחקר. ד. כתיבת הפרק המתודולוגי של התזה, הדוקטורט, או הצעת המחקר.

מיומנויות

קריאה ביקורתית רב-דיסציפלינרית וחיפית הנחות יסוד מתודולוגיות של מחקרים העוסקים באדם.

תכנון מהלך השיעורים:

חטיבה ראשונה: מבוא

שבוע 1: מבוא

שבוע 2: מה אפשר לדעת על האדם?

רנה דקרט, הגיונות על הפילוסופיה הראשונית, ירושלים: מאגנס, 1969, עמ' 28-39.
 דוד יום, מסכת טבע האדם, ירושלים: מאגנס, 1995, עמ' 106-112; 124-132.
 עמנואל קאנט, ביקורת התבונה הטהורה, ירושלים: מוסד ביאליק, 1982, עמ' 71-78.

שבוע 3: תפקידם של מושגים

ויליאם גיימס, "משמעות הפרגמטיזם". בתוך: **פרגמטיזם**. תרגום – גיא אלגת (תל אביב: רסלינג, 2010), עמ' 86-63.

שבוע 4: תפקיד שאלת המחקר

Hans-George Gadamer, "The Hermeneutic Priority of the Question," *Truth and Method* (second edition), Trans. J. Weinsheimer & D. G. Marshal (New York: Continuum, 2002), pp. 362-379.

חטיבה שניה: איך מתארים תופעת מחקר?

שבוע 5: ההקשר הלשוני

Raymond Williams, *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*, Oxford University Press, New-York, 1983 [excerpts].

שבוע 6: תיאור גדוש

קליפורד גירץ, "תיאור גדוש: לקראת תיאוריית תרבות פרשנית", **פרשנות של תרבויות**, תרגום – יואש מייזלר, תל-אביב: כתר, 1990, עמ' 39-15.
[Ann Swidler, "Culture in Action: Symbols and Strategies", *American Sociological Review* 51 (1986), pp. 273-286.]

שבוע 7: למה צריך תיאוריה?

קרל פופר, "מדע: השערות והפרכות", **ספר מקורות: פילוסופיה של המדע**, בעריכת גד פרוידנטל ושמעונה גינצבורג (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1977), עמ' 23-1.

חטיבה שלישית: מה נחשב להסבר?

שבוע 8: הסברים סיבתיים

Ludwig Wittgenstein, "Remarks on Frazer," *Philosophical Occasions 1912-1951*, Eds. J.C. Klagge & A. Nordham. Indianapolis & Cambridge: Hackett Publications, 1993, pp. 137-151.

שבוע 9: הסברי התהוות

מארק בלוך, **אפולוגיה על ההיסטוריה או מקצועו של ההיסטוריון**, תרגום – צביה זמירי (ירושלים: מוסד ביאליק, 2002), עמ' 88-72.

שבוע 10: הסברי השדה האינטר-טקסטואלי

Julia Kristeva, "The Bounded Text," *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*, Translated by Thomas Gora, Alice Jardine and Leon S. Roudiez, Columbia University Press, New York, 1980, pp. 35-63

שבוע 11: הסברי שיח

מישל פוקו, **הארכיאולוגיה של הידע**, תרגום - אבנר להב, הוצ' רסלינג, תל-אביב, 2005

שבוע 12: הסברי משמעות

Jeffrey C. Alexander, *The Meanings of Social Life: A Cultural Sociology* (New York: Oxford University Press, 2003).

שבוע 13: הסברי צורה

Eviatar Zerubavel, "Generally Speaking: The Logic and Mechanics of Social Pattern Analysis," *Sociological Forum* 22 (2007): 131-45.

שבוע 14: תפקיד הכתיבה

קליפורד גירץ, **עבודות וחיים: האנתרופולוג כמחבר**, תרגום – אהד זהבי, הוצ' רסלינג, תל-אביב, 2005.
 Paul Ricoeur, *From Text to Action: Essays in Hermeneutics II*, Translated by Kathleen Blamey and John B. Thompson, Northwestern University Press, Evanston, Illinois, 1991, pp. 125-143.

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
נוכחות והשתתפות	20% מהציון הסופי
תרגילים	20% מהציון הסופי
הצגת שאלת המחקר בכיתה	0% מהציון הסופי
עבודת סיום	60% מהציון הסופי

- עבור סטודנטיות/ות ללא צורך בציון מספרי אלא ציון עובר בלבד, אין חובה בכתיבת תרגילים.

דרישות הקורס

- א. נוכחות והשתתפות פעילה (הכוללת מצלמה פתוחה, אם יתקיימו שיעורים מקוונים) המבוססות על קריאה שוטפת של פריטי קריאת החובה – 20%. על היעדרויות יש להודיע מראש באמצעות האימייל.
- ב. מטלות אמצע: הגשת שני דפי תגובה באמצעות האימייל (בכתובת הרשומה למעלה) – 20%, כאשר כל תרגיל מרכיב 10%. **התרגיל יוגבל בקפדנות ל-300 מילים**. על התרגיל להתייחס לאחד מהפריטים ברשימה הביבליוגרפית המצורפת, לפי בחירתכם – אך רק לפריט שטרם עסקנו בו בשיעור בזמן הגשת התרגיל. דף התגובה הראשון חייב להיות מוגש עד לתאריך 25/03/2025. הדף ייבדק ויוחזר לסטודנט/ית, אך במידה והציון יהיה 8/10 ומטה, הציון לא יירשם ולפי רצון הסטודנט/ית, יוקצב זמן נוסף לתיקון הדף לפי ההערות ולהגשה חוזרת אחת – **תוך שבוע מהחזרת התרגיל הבדוק**. על דף התגובה השני להיות מוגש עד לתאריך 08/05/2025. **שימו לב:** אם יש צורך, ניתן לבקש ולקבל אישור להגיש באיחור – אך רק בתיאום מראש באמצעות האימייל. דף הנחיות לכתיבת התגובה יישלח בתחילת הסמסטר.
- ג. (סטודנטים שחייבים בציון עובר ולא בציון מספרי אינם חייבים בכתיבת עבודה בקורס, ואינם חייבים גם בתרגילים). במהלך הסמסטר תנוסח ע"י הסטודנט/ית שאלת המחקר שתעמוד במוקד עבודת הסיום של הקורס (ותהא עבודת רפראט או סמינריון). השאלה תאושר על-ידי המרצה עד לסוף הסמסטר. במהלך הסמסטר (בשיעורים האחרונים) תוצג השאלה בכיתה ע"י הסטודנט/ית ותקבל משוב מהעמיתים ומהמרצה. הצגת השאלה – ללא ציון.
- ד. במהלך חופשת הקיץ תיכתב עבודת הסיום (עבודה רגילה או סמינריון) – 60% מהציון.

דרישות קדם

אין (אבל מומלצת היכרות כללית עם תכני קורס החובה "תיאוריות של תרבות", מס' 131-27).

שם הקורס	מס' הקורס

